

המיסוי הישיר בישראל – מאפיינים, עיוותים והצעות לשינוי

יורם גבאי
מיכאל שראל

טבת תשע"ט – דצמבר 2018
נייר מדיניות מס' 47

ד"ר מיכאל שראל ראש פורום קהלת לכלכלה

כיהן ככלכלן הראשי במשרד האוצר והממונה על הכנסות המדינה, מחקר וקשרים בינלאומיים. עמד בראש אגף כלכלה ומחקר בקבוצת הראל ביטוח ופיננסים. עבד בקרן המטבע הבינלאומית (IMF), בבנק ישראל ובמשרד האוצר. בעל תואר דוקטור בכלכלה מאוניברסיטת הרווארד, ותואר ראשון בהצטיינות במדעי המחשב ובכלכלה מהאוניברסיטה העברית.

msarel@kohelet.org.il

יורם גבאי הממונה לשעבר על הכנסות המדינה

כיהן בעבר כממונה על הכנסות המדינה. הוא היה בין מובילי תחומי פתיחת השווקים של ישראל לעולם הגלובלי ופרסם מאמרים רבים בתחום מדיניות המסים. בשנים האחרונות, יורם גבאי פעיל בעיקר בתחומי שוקי ההון והפיננסים בארץ ובעולם ומרצה בתחומים אלה במוסדות אקדמיים שונים.

המיסוי הישיר בישראל – מאפיינים, עיוותים והצעות לשינוי

יורם גבאי
מיכאל שראל

טבת תשע"ט - דצמבר 2018
נייר מדיניות מס' 47

המיסוי הישיר בישראל – מאפיינים, עיוותים והצעות לשינוי
יורם גבאי ומיכאל שראל

נדפס בישראל, טבת תשע"ט – דצמבר 2018

מסת"ב 978-965-7674-61-1 ISBN

תוכן העניינים

- א. מבוא כללי..... 1
- ב. מיסוי ישיר - רקע היסטורי..... 5
- ג. אסטרטגיית המיסוי הישיר של מדינת ישראל..... 7
- ד. מס הכנסה על יחידים בישראל..... 11
- ה. מס חברות ומסים ישירים אחרים..... 19
- ו. סיכום והמלצות מרכזיות..... 27
- הערות ורשימה ביבליוגרפית..... 29

א. מבוא כללי

**”בישראל, מס
ההכנסה על
יחידים ועל חברות
הוא פרוגרסיבי
מאוד בתחולתו,
בעוד שחלק
מהמיסוי העקיף
הוא רגרסיבי.”**

התפקיד המרכזי של מערכת המס הוא העברת מקורות מן הסקטור הפרטי (צרכנים, עסקים) לסקטור הציבורי, לצורך מתן שירותים ציבוריים שונים בתחומי התשתיות, הבריאות, החינוך, הביטחון והרווחה.

בהינתן המגבלה הכלכלית התקציבית (גרעון תקציבי וחוב לאומי) לפיה לאורך זמן המדינות “נדרשות” ליציבות פיננסית, נטל המס הכולל של המדינה צריך להיות דומה בקירוב להפרש בין משקל ההוצאה הציבורית יחסית לתוצר לבין הכנסות אחרות (לא ממסים) של הממשלה, כגון דיבידנדים מחברות בבעלות ממשלתית, תמלוגים שונים ועוד. מכאן, שההחלטה על שיעורי המס וההכנסות הצפויות מן המסים השונים נגזרת מן ההחלטה על היקף ההוצאה התקציבית, כאשר היכולת לממן חלק מההוצאה התקציבית באמצעות גירעון היא מוגבלת מאד בהיקפה – במיוחד בטווח הארוך.

מדינות צפון אירופה לדוגמה, גוזרות על עצמן נטל מס כבד מאוד המגיע ל-45 אחוזי תוצר (ראה הערה מס' 1), זאת כדי לממן הוצאות ציבוריות נרחבות וגדולות בתחומי החינוך, הבריאות והרווחה (כולל הכשרה מקצועית). המדינות “הליברליות” נוסח ארה”ב ודרום קוריאה “קובעות” נטל מס נמוך יחסית, כ-25-28 אחוזי תוצר, וממילא היקף ההוצאה הציבורית שלהן הוא מצומצם יחסית. האזרח במדינות אלה נדרש להוציא מכיסו הפרטי חלק גדול מהוצאות הבריאות, החינוך, הסיעוד וכדומה.

נטל המס בישראל מתון יחסית וקרוב לממוצע של מדינות ה-OECD, כ-32 אחוזי תוצר, אך גבוה מכמה כלכלות מתקדמות במזרח אסיה הנהנות מצמיחה מהירה ואשר אינן חברות ב-OECD (סינגפור, טאיוון, הונג קונג). ישראל נדרשת להוצאה ביטחונית גבוהה יחסית לשאר

העולם והיא העדיפה, על רקע הצורך בשמירה על יציבות תקציבית, להקטין את משקל ההוצאה הציבורית האזרחית לרמה של ארה"ב ודרום קוריאה. קיימות מספר סיבות לכך – חלקן קשורות להרכב הדמוגרפי של האוכלוסייה (למשל, שיעור קשישים נמוך למדי ביחס למדינות מפותחות אחרות) וחלקן קשורות לשיטת הפנסיה הנהוגה במדינות השונות (בישראל נהוגה בעיקר פנסיה אישית, שברובה לא נרשמת בהכנסות ובהוצאות הממשלה).

בישראל, נטל המס הכולל דומה בקירוב למדינות העולם המפותח, אולם מבנה מערכת המס ביחס למסים ישירים ועקיפים שונה למדי ממדינות אלה. נטל המיסוי הישיר בישראל נמוך – כ-18 אחוזי תוצר לעומת ממוצע של 22 אחוזי תוצר במדינות ה-OECD. ישראל מדורגת במדד זה במקום 29 מתוך 34 המדינות המפותחות. נטל המיסוי העקיף בישראל (בעיקר מע"מ ומיסוי דלק ורכב) הוא גבוה יחסית – כ-14 אחוזי תוצר לעומת ממוצע של 9 אחוזי תוצר בלבד במדינות המפותחות. ישראל מדורגת בתחום זה במקום 5 מתוך 34 המדינות המפותחות.

המיסוי הישיר בארץ ובעולם הוא בדרך כלל פרוגרסיבי בהשפעתו על חלוקת ההכנסות (כלומר מטיל מס בשיעורים גבוהים יותר על בעלי הכנסות גבוהות) ומשפר את המצב היחסי של הקבוצות החלשות לעומת החזקות. המיסוי העקיף הוא רגרסיבי בדרך כלל בתחולתו על חלוקת ההכנסות (כלומר מטיל מס בשיעורים נמוכים יותר על בעלי הכנסות גבוהות), אם כי יש לסייג זאת בסייגים רבים. בין היתר, בדיקת הפרוגרסיביות והרגרסיביות מתייחסת להכנסה שוטפת, למרות שהיה רצוי להתייחס להכנסה הפרמננטית (לאורך החיים); בהנחה שהצריכה הפרטית משקפת את ההכנסה הפרמננטית לא פחות טוב מאשר ההכנסה השוטפת, אז מידת הרגרסיביות והפרוגרסיביות של מסים ישירים ועקיפים כבר לא ברורה. בנוסף, תחולת המסים גם כן לא ברורה. למשל, המע"מ מתגלגל בחלקו על המוכרים (חברות, יבואנים, עובדים ובעלי הון) ורק בחלקו על הצרכנים. בישראל, מס ההכנסה על יחידים ועל חברות הוא פרוגרסיבי מאוד בתחולתו, בעוד שחלק מהמיסוי העקיף הוא רגרסיבי (בעיקר בתחומי מסי הסיגריות והאלכוהול), וחלקו פרוגרסיבי (בעיקר בתחומי מסי קנייה על רכבים) (ראה גם הערה מס' 2).

ככלל, המושג "מסים" כולל את כל תשלומי החובה המוטלים על האזרחים ועל החברות – מס הכנסה, מיסי צריכה, רכוש, ביטוח לאומי, ארנונות, אגרות ועוד.

יש לציין הכללה נוספת חשובה בתחום מדיניות המסים – הורדה בשיעורי המס הישיר והעקיף משפיעה חיובית על הפעילות הכלכלית ואולם "החזרי" המסים הנגזרים מהגדלה זו בפעילות הכלכלית נאמדים בממוצע רק בכ-1/3 מהפסד ההכנסות מהורדת שיעורי המס. מכאן, שבדרך כלל הורדה בשיעורי המסים השונים מחייבת לאורך זמן צמצום בהוצאות הממשלה (ראה הערה מס' 3).

במאמר זה נתמקד בתחום המיסוי הישיר ונתייחס למיסוי העקיף ולמיסי הרכוש רק בהקשר משלים לדיון במיסוי הישיר.

המיסוי הישיר בישראל

המיסוי הישיר בישראל כולל את מס ההכנסה על יחידים ועל חברות, מס רווחי הון ומיסי השבח, מע"מ מלב"רים ופיננסים וביטוח לאומי עובדים ומעסיקים.

להלן היקף ההכנסות מן המרכיבים השונים של המיסוי הישיר (במיליארדי שקלים) בשנת 2017 (ראה הערה מס' 4).

סך הכול הכנסות ממיסוי ישיר 225.4 מיליארד שקלים

מזה:

49.7	מס הכנסה על שבירים
41.9	מס חברות
23.0	מס על עצמאיים
12.6	מס על מנהלי חברות
19.6	מיסוי על בורסה ודיבידנדים
15.2	מע"מ מלב"רים ופיננסים
41.5	דמי ביטוח לאומי
21.9	דמי מס מקביל ומס בריאות

הדיון במיסוי הישיר יתמקד ב-4 תחומים עיקריים:

1. סקירת הרקע ההיסטורי של מדיניות המיסוי הישיר בישראל.
2. ניתוח אסטרטגיית המיסוי של מדינת ישראל ועקרונותיה כפי שנקבעו בדור האחרון ולעתים אף לפני כן (כולל דיון בצדדים הביצועיים של מערכות המס).
3. מאפיינים בולטים בכל סוג של מס ישיר בישראל – כולל השוואות בין-לאומיות, פטורי מס עיקריים השפעה על חלוקת הכנסות, יעילות כלכלית וכדומה. הדיון יכלול תיאור מצב, עיוותים ועמדתנו – האם ראוי לשנות את בסיסי המס ושיעוריהם או להמשיך במצב הקיים.
4. דיון מסכם והצגת עיקרי ההמלצות.

ב. מיסוי ישיר – רקע היסטורי

**”יישום המלצות
ועדת בן שחר
והחלת המע”מ
בשנת 1976 הביא
לראשונה לסדר
מסוים במערכת
המס תוך קביעת
אסטרטגיה מסויית
לפיה יש להפחית
את שיעורי המס,
להרחיב את בסיס
המס ולבטל
מסים זניחים.”**

למן הקמת המדינה ועד לאמצע שנות ה-70, מערכת המס בישראל שירתה בעיקרה את היעד הפיסקלי (הצורך בהיקף מסוים של הכנסות), כמעט ללא כל אסטרטגיה מיסויית. מטעמים פיסקליים, הוטלו מסים מסוגים רבים ומגוונים ובשיעורים שונים. בנוסף, לצורך מציאת פתרונות לסכסוכי עבודה בין הממשלה לאיגודי העובדים ולקידום מטרות נקודתיות אחרות, ניתנו פטורים נרחבים לענפי המשק ולקבוצות אוכלוסייה שונות ונקבעו הקלות מס מרובות כתחליף למדיניות שכה. כך למשל נקבעו פטורים או הקלות מס על ספרות מקצועית, תוספת פריזון, הוצאות רכב והכנסות אחרות.

מדיניות זו הביאה לכך ששיעורי מס ההכנסה על יחידים, כולל מלוות חובה, הגיעו לרמות של 80% ויותר, זאת לצד פטורי מס מרובים. שיעורי המס האפקטיביים היו דיפרנציאליים וללא שקיפות. כך היה גם במיסי החברות ובמיסים עקיפים.

יישום המלצות ועדת בן שחר משנת 1975 והחלת המע”מ בשנת 1976 הביא לראשונה לסדר מסוים במערכת המס תוך קביעת אסטרטגיה מסויית לפיה יש להפחית את שיעורי המס, להרחיב את בסיס המס ולבטל מסים זניחים. במסגרת זו המס השולי העליון על יחידים הופחת ל-60% ומיסי החברות לשיעורים של 55%-65%, עדיין עם ריבוי של פטורי מס בכל התחומים. האסטרטגיה האמורה יושמה בתהליך הדרגתי ואולם לחצים סקטוריאליים ופוליטיים מנעו את השלמת המהלך. כתוצאה מכך נותרו הקלות מס מרובות בכל סוגי המיסוי הישיר.

”למן המחצית השנייה של שנות ה-80 הופחתו שיעורי המס על יחידים ועל חברות והופחת מאוד נטל תשלומי הביטוח הלאומי על המעסיקים”.

בשנים 1976-1993 בוטלו בהדרגה מסים עקיפים רבים. בשנים 1981 בוטלו מיסוי הרכוש ומיסי העיזבון והופחת כמעט לגמרי מס השבח על דירות מגורים.

למן המחצית השנייה של שנות ה-80, תחת הנהגתו של משה ניסים כשר אוצר, הופחתו שיעורי המס על יחידים, שיעורי המס על חברות והופחת מאוד נטל תשלומי הביטוח הלאומי על המעסיקים. משה ניסים קבע את העיקרון לפיו ”רוב עמלו של אדם יישאר בידו”. המס השולי הופחת מ-60% ל-48%, מס החברות הופחת משיעורים של 55%-65% לרמה של 45% ומשרד האוצר מימן את הפחתת הביטוח הלאומי על המעסיקים.

למן שנת 2005 מס ההכנסה בישראל מוטל על בסיס פרסונאלי ולא טריטוריאלי.

בתקופת השנים 2003-2011, ביוזמת בנימין נתניהו, הופחתו שוב מיסי ההכנסה. המס השולי העליון הופחת מ-48% ל-44%, כאשר המתווה בחוק קבע המשך הפחתה עד לרמה של 39%. הפחתה זו לא יושמה בפועל. במקביל, הופחת מס החברות משיעור של 30% ל-23% – מהלך שיושם בהדרגה, אך באופן זמני נקטע ואף התהפך לאחר המחאה החברתית והמלצות וועדת טרכטנברג. במקביל נקבע שיעור מס רווחי הון (כולל מס בורסה) ברמה של 25%.

בכל התקופה 1975-2018 המשיכה מדינת ישראל במתן העדפות מס סקטוריאליות נרחבות במסגרת חוק עידוד השקעות הון וחוקים אחרים.

בחמש השנים האחרונות 2013-2018 אנו עדים לנסיגה מסוימת מעקרונות אסטרטגיית המס של ישראל. המס השולי העליון עלה לרמות גבוהות מ-50%, הוטלו מיסי רכישה כבדים מאוד על רכישת דירות מגורים ”להשקעה” (כלומר דירות לא-יחידות), הועלו שיעורי הביטוח הלאומי והורחבו חלק מפטורי המס. עם זאת, מערכת המס בישראל היא עדיין יעילה יחסית במונחים תיאורטיים וביצועיים.

ביצועית מערכת המס בישראל שומרת על העיקרון לפיו אין לדרוש דיווח כללי מן האוכלוסייה ועיקר גביית המס נעשית באמצעות המעבידים. אנו עדים עם זאת להרחבת חובת הדיווח לבעלי הכנסות גבוהות יחסית ולפעילים בשוק ההון.

ג. אסטרטגיית המיסוי הישיר של מדינת ישראל

**”מדינת ישראל”
חתרה בהתמדה
להורדת נטל
המס הכולל ביחס
לתוצר עם הדגש
של הורדת שיעורי
המיסוי הישיר על
יחידים וחברות
וביטול מסים
”זניחים” יחסית
(מס בולים, מס
רכוש, היטלי יבוא
ומט”ח, היטלי
נסיעות וכדומה).”**

אסטרטגיית המיסוי של ישראל עוצבה בהדרגה על-ידי הממשלה והכנסת בהובלה מקצועית של משרד האוצר, רשות המסים ובנק ישראל.

תחנות הביניים המרכזיות בעיצוב האסטרטגיה האמורה (בתיאוריה ובביצוע) מתחילות כבר ב-1975 – יישום המלצות ועדת בן שחר, ביטול פטורי מס, האחדת שיעורים והפחתתם. בשנת 1976 הוחל מס ערך מוסף בשיעור אחיד והוא ”החליף” רבים מן המסים העקיפים האחרים, המשכה ברפורמות המס של שנות ה-80 וה-90 שהופעלו על ידי שרי האוצר והממונים על הכנסות המדינה. הם הפחיתו את שיעורי המס וביטלו מסים רבים. בשנות ה-90 של המאה העשרים הופעלה החשיפה של המשק הישראלי ליבוא מתחרה מכל גושי העולם ובתחילת העשור הראשון של שנות האלפיים נפתחו שוקי ההון והמט”ח של מדינת ישראל והם חייבו רפורמות במיסוי הישיר וסיום ביטולם של רוב מיסי היבוא ותחליפי הפיחות.

להלן עקרונות האסטרטגיה ”המוסכמת” של ישראל כפי שהוצהרה והופעלה בדרך כלל על ידי הממשלה והכנסת (ראה הערה מס’ 1).

1. מדינת ישראל חתרה בהתמדה להורדת נטל המס הכולל ביחס לתוצר עם הדגש של הורדת שיעורי המיסוי הישיר על יחידים וחברות וביטול מסים ”זניחים” יחסית (מס בולים, מס רכוש, היטלי יבוא ומט”ח, היטלי נסיעות וכדומה). מדינת ישראל הצליחה לממש את יעדיה בתחום זה. נטל המס הכולל פחת מ-40-45 אחוזי תוצר בשנות ה-70 וה-80 של המאה העשרים ל-37 אחוזי תוצר בשנת 2002 ול-32 אחוזי תוצר כיום. יש

”מדינת ישראל קבעה אסטרטגיה כלכלית לפיה יש לפתוח את שוקי הסחורות, ההון והמט”ח לעולם הגלובלי. מהלכי המיסוי תאמו יעד זה.”

לציין שכל אחוז תוצר הוא כ-14 מיליארד שקלים הכנסות ממסים. הקטנת נטל שיעורי המס התאפשרה מהורדת משקל הוצאות הביטחון מ-25 אחוזי תוצר בתקופת ”העשור האבוד” (1973-1985) לשיעור של 6-7 אחוזי תוצר כיום, ירידת ההוצאה על ריבית על חובות המדינה וירידה משמעותית בהוצאות האזרחיות של הממשלה במונחי תוצר (ירידה של כ-7-8 אחוזי תוצר משנת 2002 עד לשנת 2011). ישראל הפחיתה את נטל המס ביחס לתוצר במקביל להורדת הגרעון התקציבי והחוב הציבורי.

2. האסטרטגיה של מדינת ישראל בתחום המיסוי הישיר הייתה ברורה וחדה. הורדת שיעור מס ההכנסה על יחידים וחברות והורדת שיעורי הביטוח הלאומי על המעסיקים. משה נסים, שר האוצר בשנים 1986-1987, ביצע את עיקר המהלכים בתחום זה. בנימין נתניהו השלים את המהלך בשנים 2003-2011. כיום, מס החברות נמוך יחסית, כ-23%, לעומת 30% לפני 25-30 שנים. נטל מס ההכנסה על יחידים פחת משמעותית בכל הדור האחרון, להוציא את העלאת המס השולי העליון לאחר המחאה החברתית בשנת 2011. כיום המס השולי העליון על יחידים עומד על 50% – שיעור זהה לשיעורו ב-2002 וגבוה בהרבה מהמקובל ברוב המדינות המפותחות. יש לציין, שתהליך הפחתת ביטוח לאומי מעסיקים נמשך משנת 1986 ועד עכשיו, זאת כדי להקטין את עלויות הסקטור העסקי. בנוסף יש לציין ששיעורי מס ערך מוסף מלב”רים ופיננסים דווקא עלו וכך גם מס רווחי ההון.

3. מדינת ישראל קבעה אסטרטגיה כלכלית לפיה יש לפתוח את שוקי הסחורות, ההון והמט”ח לעולם הגלובלי. מהלכי המיסוי תאמו יעד זה. תהליך החשיפה ליבוא של כלל התעשייה הישראלית הופעל בשנות ה-90 של המאה העשרים. שוק ההון נפתח לחלוטין בשנת 2005 כאשר הושוו המסים על רווחים בשוק ההון לאלה הנובעים משוק ההון העולמי כולל המעבר למס פרסונאלי במקום טריטוריאלי. יש לציין ששיעורי המס על חברות הותאמו למקובל בעולם המפותח ונחתמו עשרות הסכמים למניעת כפל מס עם מדינות רבות.

4. האסטרטגיה המוצהרת של מדינת ישראל הייתה שיש לבטל או להקטין את אפליות המסים בין ענפים וסקטורים במשק הן מטעמים של יעילות כלכלית והן עקב הדרישה לשוויון ולהוגנות. צעדים מסוג זה הופעלו ביחס לעצמאים בנושאי ההפרשות הסוציאליות, קרן השתלמות ואישה בעסק בעלה. אולם במקרים רבים היעדים לא הושגו. ההעדפות והאפליות נמשכו, כפי שיפורט בהמשך. יש לציין שהיקף הפטורים ממס נשאר יציב – אמנם במשך הזמן בוטלו פטורים אך במקביל נוספו פטורים

**”מדינת
ישראל עקבית
באסטרטגיה
הביצועית שלה
לפיה יש לפעול
לצמצום החיכוך
בין שלטונות המס
לאזרחים בכלל
ולציבור השכירים
בפרט. עדיף
להימנע מדרישות
הדיווח הכללי.
יישום נושא זה
יהיה יקר, מסובך
וללא תועלת רבה.”**

אחרים. יש להדגיש שבשנת 2012 בוצעה השוואה בין שיעור מס רווחי ההון בבורסה למיסי השבח על נדל”ן כ-25% ואולם נשמרו ואף הורחבו העיוותים בין אפיקי ההשקעה הנדל”ני לאפיקי ההשקעה בשוק ההון (מיסי רכישה, פטור מס הכנסה על השכרת דירות, שינויים במס שבח על דירות) ונשמרו הטבות מס על דירות יחידות.

5. מדינת ישראל עקבית באסטרטגיה הביצועית שלה לפיה יש לפעול לצמצום החיכוך בין שלטונות המס לאזרחים בכלל ולציבור השכירים בפרט. ישראל נמנעת מלאמץ את מודל הדיווח הכללי למס ההכנסה ורוב תושבי מדינת ישראל אינם מגישים דו”ח שנתי למס ההכנסה. הכרעה אסטרטגית זו גזרה תוצאות מרחיקות לכת במדיניות המסים – בהעדר דיווח כללי אין אפשרות אופרטיבית ביצועית להכיר בהוצאות מטפלת ועוזרת, אין אופציה ריאלית להכיר בהוצאות הריביות על משכנתאות או להטיל מס שולי שונה על רווחי הון ושבח. יש לציין שזה לא בהכרח דבר רע; רוב הכלכלנים סבורים שתוצאות כאלה גורמות לעיוותים כלכליים קשים ופוגעים ברווחה החברתית במדינות שבהן הם נהוגים. מדינת ישראל מפעילה תחליפים בתחומים אלה. היא נותנת נקודות זיכוי לאישה עובדת עבור ילדיה, מסבסדת מדי פעם רכישות של דירות (ריבית משכנתה מסובסדת או תכנית כחלון לדירה) ומעניקה ניכוי מס שונים לנישומים “מועדים” ללא צורך במידע על ההכנסות המשפחתיות של “הנישומים”. אסטרטגיה זו נגזרה מן ההנחה שבמונחי עלות-תועלת עדיף להימנע מדרישות הדיווח הכללי. יישום נושא זה יהיה יקר, מסובך וללא תועלת רבה. יקשה על מדינת ישראל לחייב בדיווח כללי קבוצות אוכלוסייה כמו מיעוטים, חרדים, מבוגרים ואחרים. החיכוך עם הציבור יהיה קשה ממש. מאידך, היתרונות בהנהגת דיווח לכל האוכלוסייה כלל אינם ברורים.

6. כל מערכת מס טובה שואפת להגיע לפשטות, הוגנות ושוויון. ספק אם יעד זה הושג. מערכת המס בישראל עדיין מורכבת ומסובכת בתחומים רבים ומגוונים בהם יש פטורי מס, העדפות סקטוראליות או פוליטיות. רואים זאת בחוקי עידוד השקעות, במיסי שבח לסוגיהם, במיסי רכישה ועוד. עיוותים אלה מכבידים על המערכת, מגדילים את ההעלמות וההימנעות ממסים ויוצרים פתח לשחיתות. נדגיש שבהמשך הדיון נתייחס בכל תחום ליעילות המסים, פשטותם והעמידה שלהם בעקרונות האסטרטגיה המיסויית שצוינה לעיל.

המלצה: להמשיך ולראות בעקרונות לעיל אבני בוחן למדיניות מסים ראויה. צמיחה מהירה תאפשר שיפורים במערכת המס והורדת שיעורי המס לצד הגדלת ההוצאה האזרחית, זאת בהסתמך על העמקת הגבייה ותקבולי מסים גדולים הנובעים מן הצמיחה.

**”מערכת המס
בישראל עדיין
מורכבת ומסובכת
בתחומים רבים
ומגוונים בהם יש
פטורי מס, העדפות
סקטוראליות
או פוליטיות.”**

ד. מס הכנסה על יחידים בישראל

להלן תיאור מדרגות מס הכנסה (כולל ביטוח לאומי על יחידים) על מועסקים בישראל, נכון לינואר 2018 (ראה הערה מס' 1)

שיעור מס מצטבר	שיעור מס הבריאות והביטוח הלאומי באחוזים	שיעור מס ההכנסה באחוזים	גובה ההכנסה (בשקלים לחודש)
10	שיעור מופחת	10	0-6,220
26	12	14	6,221-8,920
32	12	20	8,921-14,320
43	12	31	14,321-19,900
47	12	35	19,901-41,410
50	12 עד תקרה של 44,000	47	41,411-53,333
50	-----	50	על כל שקל נוסף

מסכום המס המצטבר יש להפחית נקודות זיכוי בהתאם לסטאטוס המשפחתי של הנישום. לכל תושב 2.25 נקודות, הערך החודשי של כל נקודת זיכוי – 218 שקלים. נקודות זיכוי נוספות ניתנות לקבוצות אוכלוסייה שונות כמו נשים, אימהות עובדות עבור ילדיהן, אזורי פיתוח (זיכויים) ועוד. כמו-כן, ניתנים גם ניכויי מס שונים ומגוונים.

שיעורי ביטוח לאומי מעסיקים הם 3.45%. דמי ביטוח לאומי עצמאי הינם מופחתים עד 60% מהשכר הממוצע ומעל סכום זה המס הוא בשיעור של 12.83% בתוספת 5% דמי ביטוח בריאות, סה"כ-17.83%.

"משקל ההכנסות של המדינה ממס ההכנסה על יחידים ביחס לתוצר הוא נמוך למדי [אך] המס השולי העליון בישראל הוא גבוה מאוד – כ-50%".

מאפיינים מרכזיים של מס ההכנסה על יחידים בישראל

1. משקל ההכנסות של המדינה ממס ההכנסה על יחידים ביחס לתוצר הוא נמוך למדי – כ-6 אחוזי תוצר לעומת ממוצע של 8.7% תוצר במדינות ה-OECD. בשבדיה ונורבגיה המשקל הוא 12 אחוזי תוצר ואפילו בארה"ב ובריטניה הוא מגיע ל-9 אחוזי תוצר.

2. הפרוגרסיביות של מס ההכנסה על יחידים בישראל היא גבוהה מאוד עד קיצונית. קרוב ל-40% מן הנישומים במשרה מלאה אינם משלמים כלל מס הכנסה לעומת 15%-20% בלבד בארצות המפותחות. סף המס גבוה יחסית לשכר הממוצע והחציוני עקב ריבוי של נקודות זיכוי, ניכויי מס והעדפות מס אחרות. לדוגמה: 2/3 מהאימהות העובדות אינן משלמות כלל מס הכנסה ו-75% מן הפנסיונרים פטורים למעשה ממס ההכנסה. נתונים אלה מסבירים את המשקל הנמוך של הכנסות המדינה ממס זה.

הפרוגרסיביות הקיצונית של מס ההכנסה על יחידים מביאה לכך שמדד אי השוויון נמוך בכ-12% בהכנסה נטו לעומת המדד בהכנסה ברוטו. המיסוי נמוך מאוד על בעלי הכנסות נמוכות ובינוניות וגבוה על העשירון העליון.

3. המס השולי העליון בישראל הוא גבוה מאוד – כ-50%. ישראל מדורגת בתחום זה במקום 8 מתוך 34 המדינות המפותחות, רק ב-7 מדינות יש מס שולי הנע בין 51% ל-55%. זאת ועוד, בישראל מוטל מס שולי נוסף על נישומים, על חלק מהפרשת המעביד לפיצויים. מס זה מוטל על העובד ומעלה את המס השולי ל-54% לפחות.

"הריכוזיות" הגבוהה של גביית המס מן האוכלוסייה המבוססת מתבטאת בכך ש-1.8% מהיחידים (שהם כ-75,000 איש) בהכנסות של 48,000 שקלים ויותר לחודש משלמים כ-33% מסך תשלומי המס, כאשר הכנסותיהם מסתכמות ב-17.4% בלבד מן ההכנסות ברוטו במשק. תשלומי הביטוח הלאומי ממתנים תוצאה זו עקב התקרה במס זה. כאמור, בחינת נתוני מס ההכנסה כולל הביטוח הלאומי על יחידים אינה משנה הרבה מן התמונה. כ-17% מן האוכלוסייה משלמת 76% מסך תקבולי המס.

**”ראוי לשמור על
הרמה הגבוהה
יחסית של
פרוגרסיביות מס
ההכנסה על יחידים
[...] מומלץ עם
זאת להוריד את
המס השולי
העליון בישראל
לרמה מקסימלית
של 45%.”**

המלצות לשינויים במערכת מס ההכנסה וביטוח לאומי על יחידים

1. ראוי לשמור על הרמה הגבוהה יחסית של פרוגרסיביות מס ההכנסה על יחידים ובעיקר על נטל מס נמוך על קבוצות ההכנסה הנמוכות והבינוניות. שיעור המס הנמוך והפרוגרסיבי מאוד מקזז את הנטל הנמוך יחסית של סך ההכנסות ממיסוי הכנסות של יחידים.

2. מומלץ עם זאת להוריד את המס השולי העליון בישראל לרמה מקסימלית של 45% בהתאם לעיקרון המנחה של משה נסים, שר האוצר בשנים 1986-1987 ולפיה יש להשאיר את "רוב עמלו של אדם בידו". מס שולי אפקטיבי הקרוב או הגבוה מ-50%, משפיע מאוד על הרצון לעבוד (בעיקר עבודה "נוספת"), מגדיל עלויות מעסיקים בענפים בהם יש "עודף" ביקוש (עובדי היי-טק לדוגמה), ומתמרץ להימנעות ולהעלמות מס בעיקר בקרב עצמאים וחברות. בנוסף, ישראל חריגה בגובה המס השולי האפקטיבי שלה, עובדה הממריצה עובדים מקצועיים מיומנים לעבור לחו"ל, שם שיעורי המס השוליים נמוכים יותר "ומתחילים" ברמת הכנסה גבוהה בהרבה.

3. מומלץ לבטל לאלתר את המס המוטל על עובד בהפרשות מעביד לפיצויים לבעלי הכנסות גבוהות. "מיסוי פנסיוני" זה, סותר כל הגיון מיסוי או כלכלי ומעלה את שיעור המס השולי האפקטיבי לרמות של 54% ויותר (עם חשש לכפל מס בעת הפרישה).

4. מומלץ לשמור על שיעורי הביטוח הלאומי ומס הבריאות ברמתם הנוכחית. הדבר הכרחי לאיזון האקטוארי של הביטוח הלאומי. גם השיעורים בתחום הפרשות המעבידים לביטוח הלאומי סבירים.

מס הכנסה על יחידים – פטורים והקלות מס

(ראה הערה מס' 2)

הטבות המס המכונות בספרות המקצועית גם "תקציב הוצאות מס" מסכמות את הפסד המס השנתי הנובע מפטורים או הקלות מס הניתנים לקבוצות אוכלוסייה שונות. סכום הפטור מחושב כהפרש שבין ההכנסות הנובעות מנטל המס "התקני" לבין נטל המס בפועל. "התקן" מתייחס הן לבסיס המס, הן לשיעור המס והן לעיתוי גביית המס. שיעור המס "התקני" הוא זה הקבוע בחוק.

”ראוי לבטל את הטבות המס ולערוך רפורמה מקיפה בעידוד החיסכון הפנסיוני.”

אסטרטגיית המס הישראלית והעולמית אומרת שברוב המקרים יש להעדיף מימון תקציבי על פטורי מס. פטורי מס שונים אינם ניתנים לחישוב כספי מדויק, היכולת לנצל אותם לרעה – גדולה מאוד והאפשרות הפוליטית לביטול פטור ממס היא קשה מאוד יחסית לשינוי תקציבי שנתי. הניסיון מראה שהיקף השחיתות הבריורקרטית והפוליטית בתחום פטורי המס הוא גדול יחסית, משום שסמכויות הדרג המקצועי והפוליטי גדולות יחסית במתן הפטורים, היכולת לאכוף את יישום התנאים לקבלת הפטור – מועטה.

מדינת ישראל אינה חריגה במשקל תקציב הוצאות המס (פטורי המס), יחסית לעולם המפותח. הסכום הכולל מתקרב אומנם ל-60 מיליארד שקלים בשנה (כ-4.3 אחוזי תוצר), בהתאם לחישובים של מינהל הכנסות המדינה המבוססים על הנחות שונות, ואולם נתון זה דומה ואף נמוך מן הקיים בעולם. כך למשל במדינות צפון אירופה, כמו שבדיה ופינלנד, פטורי המס מגיעים ל-6 אחוזי תוצר, בבריטניה – 13 אחוזי תוצר. מאידך, פטורי המס אצלנו גבוהים במידה קלה מאלה בהולנד וגרמניה. יחד עם זאת, העובדה שאנחנו לא חריגים בהיקף הטבות המס בהשוואה בין לאומית אינה מצביעה על כך שצריך להקל ראש בנזק החמור של הטבות המס, אלא רק על כך שקשה מאד מבחינה פוליטית לבטל הטבות מס, גם בישראל וגם במדינות רבות אחרות.

הניתוח הכלכלי-מיסוי מראה, כפי שיפורט להלן, שהרבה מ”הטבות” המס (לדוגמה: קצבאות ילדים, זקנה) המהוות תחליף טוב לתקצוב וגילום ההוצאות, כך שאין בהן למעשה הפסד הכנסות אמיתי.

להלן פירוט פטור והקלות המס על יחידים במס הכנסה, ניתוח והמלצות בנדון:

הקלות לחיסכון ושוק ההון (יחידים) – סך הכל 25.8 מיליארד שקלים

1. קופות פנסיה נטו – 21 מיליארד שקלים.

סכום זה נגזר מהטבות המס בעת ההפקדה (ניכויים וזיכויים), הטבות בצבירה ובניכוי המס בעת המשיכה.

המלצה: ראוי לבטל את הטבות המס ולערוך רפורמה מקיפה בעידוד החיסכון הפנסיוני. ראה למשל אברמזון ושראל (2015).

**”יש לשמור על
פטור הניתן
בקצבאות ילדים,
נכים, אזרחים
ותיקים וכדומה.”**

2. קרנות השתלמות - 4.8 מיליארד שקלים.

סכום זה נצבר מהטבות הניתנות בשלב הצבירה וההפקדה.

המלצה: שיקולים כלכליים ומיסויים כולל שיקולי חלוקת ההכנסות מראים שאין כל מקום לקיום קרנות השתלמות. הטבת מס קיצונית לחיסכון ל-6 שנים, ניצול ההטבה ושיעוריה הם רגרסיביים בצורה קיצונית (המיצוי הוא בעיקר בקרב השכבות הבינוניות והגבוהות). עם זאת, הסיכוי הפוליטי-ציבורי לבטל את ההטבה נמוך מאד, במיוחד את ההטבה בשלב ההפקדה. ההטבה הינה הישג של איגודי העובדים בהסכמי השכר ההיסטוריים. האיגודים יתנגדו לשינוי החוק או שידרשו גילום ההכנסות בשכר העובדים.

בתנאים אלה המלצתנו היא להתמקד בביטול ההטבה בשלב הצבירה, תוך שימור ההטבה בשלב ההפקדה.

רווחה ופיזור אוכלוסין - סך הכל 5.6 מיליארד שקלים

א. פטור לקצבאות הביטוח הלאומי ומשרד הביטחון - 2.6 מיליארד שקלים.

המלצה: יש לשמור על פטור הניתן בקצבאות ילדים, נכים, אזרחים ותיקים וכדומה. האופציה הנוספת של גילום הקצבאות והטלת מס עליהן היא כמעט בלתי אפשרית בהעדר דיווח הכנסות כללי ותביא להתנגדות קיצונית של כל מקבלי הקצבאות, גם של אלה היכולים ליהנות מן הגילום ומן המס הנמוך.

ב. זיכויים אחרים - 130 מיליון שקלים.

המלצה: זיכויים אלה הניתנים לעולים חדשים, להחזקת קרוב במוסד, ולהורים לילד נטול יכולת הינם ראויים סוציאלית ומתחשבים בהוצאות המשפחתיות בנדון.

ג. הטבות לעיוורים ונכים - 350 מיליון שקלים.

הפטור ניתן עד הכנסה של 50,000 שקלים לחודש (ניכוי).

המלצה: יש לבטל את הפטור (במקביל להעלאה המתוכננת של קצבאות הנכים ושל היכולת של נכים להשתכר סכומים משמעותיים מבלי לאבד את זכאותם לקצבת הנכות). פטור קיצוני זה יוצר תמריצים לפיקציות, רגרסיבי מאוד בתחולתו ואינו עומד בקריטריונים של סבירות מיסויית.

”ראוי לבחון את

כלל ההטבות

של משפחות

חד-הוריות במכלול

אחד ולהחליט אילו

מההטבות ראוי

לשמר ואילו

ראוי לבטל.”

ד. זיכוי לתרומות – 440 מיליון שקלים.

המלצה: ראוי להמשיך במתן הזיכוי לעידוד פרטים לתרום ליעדים ראויים ומוכרים על ידי המדינה. ככלל, שיעור התרומות בכסף בישראל הוא נמוך יחסית לעולם המפותח ויש לעודד אותו. יחד עם זאת, ראוי לשקול הפחתה של ההטבה לחברות עסקיות, שהיא כיום גבוהה מההטבה ליחידים.

ה. זיכוי לתושבים באזורי פיתוח – 2.0 מיליארד שקלים.

המלצה: אם הכוונה היא לתמרץ אזרחים בקבוצות האוכלוסייה החזקות והמקצועיות יותר לגור באזורי פיתוח, אז ההטבה ראויה. יש מומחי כלכלה המעדיפים הסבת המקורות מהקלות מס להוצאות תשתית שונות (כבישים, רכבות, חינוך) ואולם ההטבה אז היא אוניברסאלית ואינה מעודדת ספציפית קבוצות אוכלוסייה המיומנות בשוק העבודה (אקדמאים, אנשי מקצוע ועוד) לעבור לפריפריה. יחד עם זאת, יתכן שהכוונה הראויה יותר היא לעודד תעסוקה באזורי פיתוח, ולא מגורים (הפער ביניהם מתורגם לנסיעות ארוכות בשעות העומס מאזורי הפיתוח למרכזי הערים). לכן, רצוי לשקול המרת הטבה זו בהטבה אחרת, המעודדת תעסוקה באופן ישיר (למשל הנחה בתשלומי המעסיקים לביטוח לאומי באזורי פיתוח).

ו. הטבות למעבידים באילת – 110 מיליון שקלים.

המלצה: הטבה זו למעסיקים יחד עם כל חוק אילת ראויים לכלכלית ומסוייית לביטול מוחלט. חוק אילת נועד מלכתחילה לתת דחיפה להמראה כלכלית של אילת. החוק קיים כבר 30 שנה. כיום, אין כל סיבה להעדיף את אילת על מצפה רמון, כרמיאל ועשרות ישובים אחרים בארץ. לכן, ראוי לבטל את החוק כולל את הטבות המע”מ בהיקף של 820 מיליון שקלים.

4.1 הטבות למשפחות (פרט לפטור קצבאות ילדים) – מיליארד שקלים

א. זיכוי למשפחה חד-הורית – 140 מיליון שקלים.

המלצה: זיכוי אשר היה יכול להיות ראוי עקב עומס ההוצאות ”הנוספות” על משפחות אלה. ברם, למשפחות חד-הוריות ניתנות הטבות משמעותיות רבות ומגוונות, כולל הטבות מיוחדות בהבטחת הכנסה, הנחות או פטורים מתשלום על שירותים שונים, הטבות בדיוור ובלימודים ועוד. לכן, ראוי לבחון את כלל ההטבות של משפחות חד-הוריות במכלול אחד ולהחליט אילו מההטבות ראוי לשמר ואילו ראוי לבטל.

**”ראוי להמשיך
את מתן הזיכויים
לאמהות עובדות
משום שהם מהווים
תחליף להכרה
בהוצאות מטפלת
ועוזרת ומעודדים
יציאת נשים
לעבודה מחוץ
למשק הבית.”**

ב. 1/2 נקודת זיכוי לנשים לעומת גברים - 810 מיליון שקלים.

המלצה: העדפה זו של נשים על גברים (לדוגמה, רווקה מול רווק) אינה ראויה, סתמית ויוצרת אי-שוויון מגדרי. ראוי לבטלה.

ג. זיכוי בגין ילדים - 3.1 מיליארד שקלים

עיקר ההטבה היא לאמהות עובדות בנקודות זיכוי עבור ילדים.

המלצה: ראוי להמשיך את מתן הזיכויים לאמהות עובדות משום שהם מהווים תחליף להכרה בהוצאות מטפלת ועוזרת ומעודדים יציאת נשים לעבודה מחוץ למשק הבית. כיום ניתנת הטבה מצומצמת גם לאבות עם ילדים קטנים (יישום המלצת וועדת טרכטנברג). ראוי להמשיך ולקיים גם הטבה זו כחלק מן המגמה להשוואת גברים ונשים ולמרות שאין בכך עידוד נשים לצאת לעבודה.

ד. זיכוי בגין בן-זוג שאינו עובד - 30 מיליון שקלים.

המלצה: העניין לא עקרוני, אך ניתן להמשיך במתן הזיכוי. מקזז חלקית את פערי הזכויות לקבלת הבטחת הכנסה בין לא נשואים לנשואים.

ה. זיכוי למשלמי מזונות - 20 מיליון שקלים.

המלצה: ראוי, עקב ההוצאות המיוחדות הגדולות של משלם המזונות, אם כי לא ברור מדוע זיכוי (שממנו נהנים רק משלמי מזונות המשתכרים מעל לסף המס) עדיף על מענק ישיר.

הטבות שונות במס ההכנסה - 1.5 מיליארד שקלים (לא כולל פטור ממס על דירות יחידות ועל חנייה במקום העבודה)

א. פטור מס הכנסה על דירות להשכרה - 1.25 מיליארד שקלים.

פטור זה הינו עד להכנסה משכר דירה של 5,000 שקלים לחודש.

המלצה: ראוי לשימור, עקב המיסוי הכבד המוטל על דירות לא יחידות בשלב הרכישה (מס רכישה של 8%-10% מערך הנכס) ועקב חוסר מיסוי של זקיפת ההכנסה מדירות יחידות (בהם מתגוררים הבעלים).

**”הטבה אחת
שאינה ממוסה כלל
- מתן מקום חנייה
לעובד על חשבון
המעסיק. ראוי
לבחון ביטול הטבה
זו - היא מייצרת
לא רק חוסר
יעילות וחוסר צדק,
אלא גם עומסי
תנועה כבדים,
זיהום אוויר הגורם
לתחלואה מיותרת,
ותאונות דרכים.”**

שיעור מס השבח ושיעור מס רווחי ההון הוא זהה - 25%. יש להימנע ככול האפשר מיצירת עיוותים בשיעורי המס האפקטיביים של כל אפיק.

בנוסף, קיים פטור ממס על דירות יחידות, בשווי של מיליארדי שקלים רבים. ראוי לשקול צמצום פטור זה.

במועד המתאים ראוי להקטין את מס הרכישה על קניית דירות, תוך הגדלה מסוימת של המיסוי על הכנסה מהשכרה.

ב. פטור ממס על חנייה במקום העבודה.

מערכת המס בישראל השכיחה בדרך כלל לטפל בצורה יעילה וצודקת בהטבות השונות שהמעסיקים מעניקים לעובדיהם. המיסוי של ההטבות מונע תכנוני מס לא ענייניים, מגדיל את היעילות הכלכלית לטובת כלל האזרחים, ומאפשר קיום לאורך זמן של שיעורי מס נמוכים יחסית על כלל העובדים. ואולם נותרה הטבה אחת שאינה ממוסה כלל - מתן מקום חנייה לעובד על חשבון המעסיק. ראוי לבחון ביטול הטבה זו - היא מייצרת לא רק חוסר יעילות וחוסר צדק, אלא גם עומסי תנועה כבדים, זיהום אוויר הגורם לתחלואה מיותרת, ותאונות דרכים.

ג. הטבות אחרות - 250 מיליון שקלים.

נקודות זיכוי מוגבלות בזמן לחיילים משוחררים וסטודנטים, סיוע המוגבל בשיעורו על ספורטאים זרים ועידוד בניית דירות להשכרה.

המלצה: ראוי לבטל את כל ההטבות האלה ולהחליפן, במידת הצורך, בסיוע ישיר בתקציב המדינה.

ה. מס חברות ומסים ישירים אחרים

(ראה הערה מס' 1)

שיעור מס החברות בישראל הוא 23%. המס על דיבידנד במשיכה הוא 30%, כך שהמס המצרפי (כולל מס יסף) הוא 48.41%, נמוך מן המס השולי העליון על יחידים המגיע ל-50%.

מאפיינים עיקריים של מס החברות בישראל

1. שיעור מס החברות בישראל (23%) הוא נמוך במידה מסוימת מול ממוצע מדינות ה-OECD המגיע ל-25%. ישראל מדורגת במקום ה-12 מתוך 35 מן המדינות המפותחות. יש לציין, שארה"ב הפחיתה השנה את מס החברות מרמה של 35% לרמה של 21%.
2. למרות העובדה ששיעור מס החברות בישראל הוא מתון יחסית וקרוב לממוצע, היקף ההכנסות ממס חברות בישראל ביחס לתוצר הוא גבוה יחסית – כ-3.5 אחוזי תוצר. הממוצע של הארצות המפותחות הוא 2.6 אחוזי תוצר וזאת למרות פטורי המס השונים בחוק עידוד השקעות הון. ישראל מדורגת במדד זה במקום ה-6 מתוך 34 המדינות המפותחות.
3. המאפיין המרכזי של מס החברות בישראל הוא הריכוזיות הרבה בהכנסות מס ובגביית מסים מהחברות הגדולות. העשירון העליון של החברות מרכז 93% מההכנסות ו-90% מגביית המס מחברות.
4. 90% מן החברות הגדולות (העשירון העליון) משלמות מס אפקטיבי הדומה בקירוב למס הפורמאלי של 23%. המאיון העליון של החברות במשק משלם מס אפקטיבי רק של 14%. מכאן שכמעט כל "הפסד" ההכנסות מפטורי מס מרוכז במספר קטן של חברות.

5. המיקום הגבוה יחסית של ישראל בהיקף ההכנסות ממס החברות נובע מכך שחברות גדולות בתחומי הבנקאות, הביטוח, הקמעונות, התקשורת ועוד משלמות מס אפקטיבי גבוה, בעוד חברות תעשייתיות מובילות משלמות מס אפקטיבי נמוך מאוד כפי שיפורט בהמשך.

6. שיעור מס החברות הפורמאלי בישראל כולל המס על דיבידנדים (כולל מס יסף) הוא מעל 48%. הממוצע בארצות המפותחות נמוך יותר – כ-43%. ישראל מדורגת במדד זה בשליש העליון מתוך המדינות המפותחות, בעיקר בגלל מס הדיבידנדים הגבוה. המס המצרפי על חברות גבוה יותר בדנמרק (56%) ובצרפת (64%). נטל מס נמוך יחסית קיים באסטוניה (20%) ובסלובניה (22%).

המלצה: ככלל שיעור מס החברות ומס הדיבידנדים תואם את הנדרש בהשוואה בינלאומית וביחס למס השולי העליון על יחידים, ואין סיבה להפחיתו (בהיעדר הפחתה משמעותית במס השולי העליון על יחידים) גם לאחר הורדת המס בארה"ב. המס הוא בשיעור מתון המאפשר תחרות עם העולם. תחולתו פרוגרסיבית על חלוקת ההכנסות. נדגיש בהמשך, שעלויות ביטוח לאומי מעסיקים וחברות הן נמוכות בישראל, כך שנטל המס הכולל הוא סביר למדי.

פטורי מס על חברות

1. פטורי מס מלאים ניתנים למספר מצומצם של חברות בישראל אם כחלק מהסכמים בין לאומיים ואם כתוצאה מהתחייבויות שלטוניות היסטוריות.

2. המלצתנו היא שמספר חברות ימשיכו ליהנות מן הפטור, זאת כאשר הפעילות היא במסגרת הסכמים בין-לאומיים עם יעד ציבורי כללי. ראוי לבטל פטורים על חברות שפעילותן היום למעשה הינה עסקית "רגילה".

3. החברות שראוי להמשיך במתן הפטור שהוא גם זניח יחסית בהכנסות הן: האקדמיה הישראלית למדעים, קרן וולף, קרן המדע הדו-לאומית של ארה"ב וישראל והמרכז הישראלי לקידום תרבות האדם.

4. יש לבטל את הפטור הניתן לשני גופים גדולים:

א. קרן קיימת לישראל – פעילותה של קרן זו במכירת קרקעות מניבה הכנסות גדולות של כמיליארד שקלים ויותר לשנה. המדינה מנסה בשנים האחרונות "להלאים" חלק מהכנסותיה

ונוצר מצב אבסורדי: הקרן נהנית מפטור מס ובמקביל המדינה "מחרימה" כספים של חברה פרטית – מהלך שספק אם הוא חוקי. לכל הדעות, ראוי למסות את החברה ולהימנע מהלאמת כספיה (בהתאם לתיקון החקיקה שהועבר לאחרונה בכנסת).

ב. קרן קיסריה – הקרן פעילה בתחום הנדל"ן, השכרת נכסים ועוד. הפטור ניתן בעבר בהבטחה פוליטית ציבורית אך ללא חקיקה מתאימה. כיום (בניגוד למצב בעבר) אין כל סיבה כלכלית, ערכית או ציבורית להמשיך במתן הפטור וראוי למסות לאלתר את החברה על רווחיה. במקביל, יש להגיע איתה להסדרים ביחס לעבר.

חוק עידוד השקעות הון

חוק עידוד השקעות הון הביא בשנים האחרונות להקטנה בהכנסות המדינה בהיקפים של כ-7-8 מיליארד שקלים לשנה (בהנחה של גמישות התנהגותית אפס). החוק עבר גלגולים רבים מאז שנות ה-60 של המאה העשרים. במסגרתו המעודכנת שיעורי המס במסלולים השונים נעים בין 5%-ל-9% באזורי פיתוח לבין 10% עד 16% בשאר הארץ, אם כי קיימים מסלולים מיוחדים בהם שיעורי המס נמוכים עוד יותר.

החוק בכל התקופות נתן עידוד מס לחברות תעשייתיות עם העדפה של אזורי פיתוח. בשנת 2017 נוספו לתחולת החוק חברות טכנולוגיות מסוגים שונים ונקבעו תנאים חדשים המחייבים את החברות הזכאיות להקלה במס להתחייב לתוספת עובדים בכלל ומקצועיים בפרט להתחייב להוצאות מו"פ באחוז מסוים ולשיעור גבוה יחסית של גידול בהכנסות.

חוק עידוד השקעות הון עמד מאז ומתמיד בוויכוח כלכלי וציבורי – עלות מול תועלת, כאשר אחד הטיעונים המרכזיים היה בנושא משיכת חברות תעשייתיות גדולות מחו"ל לארץ. יעד זה לא הושג כלל ולמעשה 4 החברות הגדולות אשר נהנות מעיקר הפטור נשארו כאן אך לא נוספו אליהן חברות חדשות.

ממצאים אמפיריים מפורטים בנושא חוק עידוד השקעות ההון פורסמו ע"י מינהל הכנסות המדינה לשנים 2012-2013 ולהלן עיקר הממצאים:

1. ככלל, מספר החברות הנהנות מן הפטור מגיע לכ-1,000 חברות תעשייתיות.
2. ריכוזיות ההטבות גדולה מאוד. כמחצית מן החברות נהנו מהטבת מס מצטברת של פחות מ 1% (700 מיליון שקלים בלבד), 90% מן החברות נטלו יחד 9% בלבד מן ההטבות ומנגד, חברה בודדת אחת נטלה 45% מהטבות המס.
3. בפילוח הטבות המס לפי מחוז המגורים של העובדים (ולא מיקומו הגיאוגרפי של המפעל) נמצא כי מחוזות הפריפריה (דרום וצפון) מרכזים 35% בלבד (בעיקר נמוך בצפון) ומנגד – מחוזות ת"א והמרכז נוטלים כ-45% מסך העובדים.
4. סך תקבולי המסים (מס חברות בתוספת ניכויי מס משכר העובדים) מהחברות המוטבות היה גבוה בפחות מ-30% בהשוואה להטבות המס להן זכו בשנה. ראוי לזכור, שתוספת המועסקים למשק היא למעשה מצומצמת מאוד, משום שישראל נהנית מתעסוקה מלאה, כך שספק אם ניכויי המס משכירים מייצגים תוספות הכנסות משמעותיות.
5. שיעור מס החברות האפקטיבי על 4 החברות הגדולות ירד מ-12.4% בשנת 2003 ל-4% בלבד בשנת 2015. ביתר החברות ההפחתה הייתה מתונה בהרבה.

המלצה: החוק בעבר לא השיג את יעדיו המרכזיים, משיכת חברות מחו"ל ותוספת משמעותית של מועסקים לאזורי פיתוח. משמעות הדבר היא, שחלק גדול מהפסד ההכנסות השנתי של כ 7.5 מיליארד שקלים ניתן כ"רנטה" לבעלים ולמנהלי החברות עם תועלת מזערית למשק. עם זאת, יש לציין שמדינת ישראל רואה חיוניות רבה בעידוד משקיעים בכלל וזרים בפרט, להקים חברות תעשייתיות בישראל ובעיקר באזורי פיתוח, לכן ביטול החוק אינו אופציה ריאליית ולכן מוצעת הרפורמה הבאה:

החוק ימשיך במסגרתו הקיימת ובהתאם לקריטריונים המעודכנים בחוק לשנת 2017, אולם ייקבע כלל לפיו שיעור המס האפקטיבי על כל חברה הנהנית מחוק עידוד השקעות הון לא יפחת מ 8% באזורי פיתוח ומ-12% במרכזי הארץ. כתוצאה מכך ייפגעו בעיקר חברות הענק שבאמור נהנות מ"רנטה" כלכלית גדולה ללא תועלת עסקית משמעותית. בנוסף, ייקבע כלל לפיו סך הטבת המס בשנה מסוימת לא תעלה על סך עלויות ההעסקה של החברה (עם תקרת עלות שכר לעובד של 4 מיליון שקלים). בנוסף, יבוטלו ההטבה בתשלומי דיבידנדים והזכאות לפחת מואץ (הניתנות לחברות הזכאיות להיכלל בחוק עידוד השקעות הון).

**דמי ביטוח
מעבידים: המצב
בישראל ראוי
יותר מזה המצוי
ברוב המדינות
המפותחות
ואין סיבה
להיצמד למוצע
הבין-לאומי."**

להערכתנו, חלופה זו תואמת את יעדי החוק אך יוצרת בו הוגנות וסבירות לכלל הציבור.

מע"מ מלכ"רים ומוסדות פיננסיים

ביולי 1976 הוחל מס הערך המוסף עוסקים בישראל בשיעור של 8%. במקביל הופעל מס ערך מוסף, מוסדות פיננסיים בשיעור של 5% (מס על שכר ורווח) ומע"מ בשיעור של 3% על מלכ"רים (מס שכר). הפער בשיעור המס נגזר מכך שמלכ"רים ומוסדות פיננסיים אינם מתקזזים על השקעותיהן החייבות במע"מ. במלכ"רים אין פורמאליה מרכיב רווח. החלת המע"מ על מוסדות פיננסיים ומלכ"רים היא ייחודית לישראל אך מוצדקת תיאורטית, בדיוק כמו שמע"מ עוסקים מוטל על הערך המוסף של עוסקים. זאת, משום שהערכים המוספים של מוסדות פיננסיים ומלכ"רים הם שכר ורווח בפיננסים ושכר במלכ"רים.

כיום, מע"מ עוסקים הוא בשיעור של 17%, כך גם שיעור המע"מ על מוסדות פיננסיים. מע"מ המלכ"רים הוא בשיעור של 7.5%. יש לציין שמש מעסיקים מסוג זה (להוציא ביטוח לאומי מעסיקים) אינו מקובל ברוב מדינות העולם ולכן ישראל חריגה בתחום זה והיא גובה מס זה בהיקף של 1.2 אחוזי תוצר לעומת ממוצע של 0.3 אחוז תוצר בארצות המפותחות. מס מעסיקים קיים גם בצרפת ובשבדיה.

המלצה: המס ראוי בבסיסו ובשיעוריו. קיימת בו אפליה מסוימת כנגד מוסדות פיננסיים שאינם נהנים מזיכוי עבור השקעותיהם החייבות במע"מ, וניתן לשקול הפחתה בשיעור המס עליהם.

ביטוח לאומי מעבידים

דמי ביטוח לאומי מעבידים בישראל הוא 7.5%. נטל המס בישראל הוא רק 1.6 אחוזי תוצר לעומת שיעור ממוצע של 4.6 אחוזי תוצר בממוצע מדינות ה-OECD. פער הכנסות של יותר מ 35 מיליארד שקלים לשנה הוא הגורם המרכזי לכך שנטל המיסוי הישיר בישראל הוא נמוך יחסית לעולם. עם זאת, יש לציין שחלק מהחברות בישראל משלמות "מס מעסיקים" בדמות מע"מ המלכ"רים והמוסדות הפיננסיים.

המלצה: המס ראוי בבסיסו ובשיעוריו. אין שום הצדקה להטיל על מעסיקים מס העסקה גבוה, הפוגע במיוחד בהעסקת עובדים בשכר נמוך ובמיוחד בשכר מינימום (לגבי עובדים בשכר גבוה, השכר בשווי משקל יכול להתאים עצמו לעומס המס המוטל על המעסיק).

לכן, המצב בישראל ראוי יותר מזה המצוי ברוב המדינות המפותחות ואין סיבה להיצמד לממוצע הבין-לאומי.

מס רווחי ההון

מס רווחי הון בבורסה בישראל הוא בשיעור אחיד של 25% על הרווח נטו הנובע מפעילות השוק ההון. המס מוטל בעת המימוש של הרווחים ובשיעור דומה למס שבח מקרקעין.

מס שבח מקרקעין הוא מורכב יותר בתחולתו, שיעורו 25% עם שיעורי מס היסטוריים מגוונים, מיסוי שונה על דירות מגורים יחידות לעומת דירות אחרות והקלות מס על ההעברות בתוך המשפחה יצרו חקיקה מורכבת ומסובכת שלא תפורט כאן.

המיסוי בשוק ההון הוא בשיעור של 25% על רווחים הנובעים ממניות, אג"ח ממשלתי וקונצרני צמוד, ופיקדונות צמודים. שיעור המס זהה על רווחים בארץ ובחו"ל אך אין מס או קיזוז מרווחים או מהפסדים הנובעים משינויים בשער החליפין. בנוסף מוטל מס יסף על כל נישום שהכנסתו עולה על תקרת מס היסף. מס מופחת בשיעור של 15% מוטל על רווחי הון הנובעים מן האפיקים השקליים עקב הפרשי ההצמדה. כיום, יש הקלות מס על נישומים מבוגרים או על הכנסות מריבית או מפיקדונות מט"ח שמקורן בפיצויים של ניצולי שואה. יש גם הקלות לעולים חדשים ותושבים חוזרים.

המלצה: ראוי לשמור על שיעור המס הקיים 25% ולהפחיתו במידה שיופחת המס השולי העליון על יחידים. זאת, בין היתר, מכיוון שלא רצוי ליצור פער בין שיעור המס על רווחי הון לשיעור המס על דיבידנדים ובין שניהם (בשילוב עם מיסוי החברות) למס השולי על יחידים. המס אינו חריג מן המקובל בעולם. מוצע ששיעור המס יהיה אחיד לכל הנישומים. בהעדר דיווח כללי אין אמצעי יעיל למיסוי דיפרנציאלי לפי הכנסה, ובכל מקרה אין הדבר רצוי. אין גם היגיון בהעלאת שיעור המס לרמות גבוהות ממש, משום שאין בישראל הכרה בהוצאות מימון של פרטים ואין קיזוז על ריבית על הלוואות. בכל מקרה, ראוי לשמור על אחדות בשיעור מס השבח בנדל"ן לשיעור המס על רווחי הון.

**"המיסוי בשוק
ההון: ראוי
לשמור על שיעור
המס הקיים 25%
ולהפחיתו במידה
שיופחת המס
השולי העליון
על יחידים."**

מס ירושה, עיזבון ומתנות

מדינת ישראל נמצאת בין 8 המדינות מתוך 35 המדינות המפותחות הנמנעות מהטלת מס ירושה, עיזבון ומתנות. אולם בדיקת היקף ההכנסות ממס זה בעולם מראה שהמס אינו יעיל כלל מנקודת ראות של גביית הכנסות. ב-11 מדינות גביית המס מגיע בקושי ל-0.1 אחוז תוצר, וממוצע הגביה במדינות המפותחות הוא 0.17 אחוז תוצר. נטל מס העיזבון בארה"ב הגיע בשנת 2017 ל-0.15 אחוז תוצר, אך הכפלת תקרת הפטור שם בשנת 2018 תוריד את היקף ההכנסות ל-0.1 אחוז תוצר בלבד. ריבוי פטורי מס בכל העולם ואפשרויות רחבות להימנע מן המס, חוקית ולא חוקית, הביאו לתוצאה לפיה, העלויות הציבוריות והפרטיות בהפעלת החוק גבוהות כמעט כמו ההכנסות ממנו. בארה"ב למשל, שיעור המס גבוה מאוד, כ-50%. הגביה כאמור אפסית, כל ההליכים מתנהלים סביב פעילותם של עורכי דין ורואי חשבון המתמחים בניצול פטורי המס. בנוסף לכך, בארה"ב קיים עיוות מס (שאינו קיים בישראל) אשר מקזז חלקית את מס העיזבון: הזכות "לאפס" בזמן קבלת הירושה רווחי הון לא ממומשים של הנפטר.

המלצה: בתנאים אלה, מוצע שלא לאמץ את מס העיזבון בישראל למרות שיש לו יתרונות תיאורטיים בשיפור חלוקת ההכנסות הבין-דורית.

הנימוקים לפסילת האפשרות של החלת מס העיזבון בישראל הם מרובים. להלן הפירוט:

1. הניסיון העולמי כפי שפורט לעיל, מראה שבמונחי עלות-תועלת אף לא מדינה אחת הצליחה לגבות מסים בהיקף סביר ממס זה. ממילא השיפור באי השוויון הבין דורי הוא שולי. השכבות המבוססות הצליחו להימנע מתשלום המס וראינו זאת בעיקר בארה"ב.

2. הניסיון ההיסטורי בישראל מראה שמערכת המס כשלה בגביית מס העיזבון, מיעוט ההכנסות, העררים המשפטיים האינסופיים והעברת נכסים בתוך המשפחה על-מנת להימנע מן המס, הביאו לכך שהעלות הכוללת מהפעלת המס הייתה גדולה מן התועלת הפיסקאלית ובסופו של דבר, המס בוטל בשנת 1980.

”ראוי למדינת ישראל להימנע מהטלת מס העिזבון בכל ורסיה שהיא.”

3. החלת המס בישראל כמעט ואינה אפשרית ברמה הביצועית. החלת המס מחייבת הטלת מס מתנות כדי למנוע העברות רכוש בתוך המשפחה משך חיי האדם. ממילא נדרש דיווח שנתי על מתנות אלה. ספק אם ישראל ערוכה לדרישה מסוג זה מכל המשפחות ומגיל צעיר יחסית. ישראל נמנעת מדיווח הכנסות כללי. ספק אם תוכל ליישם דיווח הכנסות ומתנות שנתי.
 4. חישוב השומה במס עיזבון מחייב בסיס נתונים על ערך הדירות, הנדל”ן, חפצי האומנות, המוניטין ועוד. ספק אם אפשרי הדבר בישראל, בה אין כל שומות על רכוש ודירות.
 5. החלת המס תביא לחיכוך בלתי נסבל בין רוב הציבור בישראל לבין שלטונות המס, לעררים אינסופיים ולפרנסה רבה לעורכי דין, רואי חשבון, שמאים וכדומה, עם תועלת פיסקאלית מצומצמת.
 6. בנוסף, קיימים גם שיקולים תיאורטיים-ערכיים נגד הטלת מס עיזבון. למשל, מדוע לתמרץ אדם להעדיף (מבחינה מיסויית) דווקא צריכה של עצמו (ושל ילדיו במהלך חייו) על פני צריכה של ילדיו לאחר מותו? ומדוע ראוי למסות בצורה קלה יותר שושלות הנהנות מתוחלת חיים ארוכה יותר לעומת שושלות בהן אנשים נוטים למות בגיל צעיר?
- לסיכום, ראוי למדינת ישראל להימנע מהטלת מס העיזבון בכל ורסיה שהיא.

1. סיכום והמלצות מרכזיות

בהכללה, מערכת המס הישיר בישראל מתפקדת היטב בתחום התיאורטי והביצועי, אך עם חולשות מסוימות בשני התחומים.

מדינת ישראל הצליחה להפחית את הנטל ושיעורי מס ההכנסה על יחידים וחברות, שמרה על רמת פרוגרסיביות גבוהה, התאימה עצמה באופן מלא למודל הכלכלי הגלובלי (פתיחת שוקי ההון והמט"ח) ושמרה על רמת חיכוך מתונה עם הציבור. היעד לפיו מערכת המס תהיה פשוטה, הוגנת ושוויונית יחסית לא הושג, ומדיניות המסים המשיכה במתן ההעדפות לסקטורים ולתחומים שונים גם כאשר לא היו לכך יתרונות כלכליים וחברתיים.

בשנים האחרונות הצליחה מדינת ישראל להרחיב את בסיס המס על-ידי חשיפת ההכנסות וההון של ישראלים בחו"ל והקטינה את פעילות חברות הארנק. נשארה עדיין עבודה מקיפה בתחום העלמות המס בתוך ישראל ובהגברת מודעות הציבור לצורך תשלום מס אמת.

במאמר זה מוקדו הנושאים הראויים לשינוי:

- בתחום מס ההכנסה על יחידים. ראוי כלכלית ומיסויית להפחית את המס השולי העליון מ 50% ל-45% בהתאם לממוצע המדינות המפותחות
- במקביל, יש לבטל פטורים והעדפות מס כאשר אין להם הצדקה ובכך יוצרים מערכת מס מסובכת ולא שוויונית.
- מוצע לשקול לשנות את שיטת עידוד ההטבות לחיסכון פנסיוני (תוך ביטוח הטבות המס) ולבטל את הטבת המס בעת צבירה בקרנות השתלמות.

”יש לבטל את חוק אילת; יש להקטין ולהגביל את הקלות המס בחוק עידוד השקעות הון.”

- מוצע לבטל את הפטור ממס לקק”ל וקרן קיסריה.
 - יש לבטל את חוק אילת.
 - יש להקטין ולהגביל את הקלות המס בחוק עידוד השקעות הון:
 - ייקבע כלל לפיו שיעור המס האפקטיבי על כל חברה הנהנית מן החוק לא יפחת מ 8% באזורי פיתוח ומ-12% במרכזי הארץ.
 - ייקבע כלל לפיו סך הטבת המס בשנה מסוימת לא תעלה על סך עלויות ההעסקה של החברה.
 - יבוטלו ההטבה בתשלומי דיבידנדים והזכאות לפחת מואץ.
 - יש לבטל את זיכוי המס על עבודה במשמרות, לבטל את הקלות המס המגדריות לאישה מול גבר (חצי נקודת זיכוי) ולהפחית בהטבות מס אחרות.
- יישום ההמלצות יקדם את מערכת המס למימוש יעדיה.

הערות ורשימה ביבליוגרפית

פרק ב' – מבוא כללי

הערה מס' 1 – בסיס הנתונים בנושא המסים כולל השוואות בין-לאומיות:

א. דו"ח הכנסות המדינה – מינהל הכנסות המדינה
דו"ח לשנת 2013-2014 עם עדכונים לשנים 2016-2017.

ב. יורם גבאי (2015) מערכת המסים של מדינת ישראל.
הוצאת המכון לחקר החברה והכלכלה ע"ש יוסף ספיר.

הערה מס' 2 בנושא פרוגרסיביות המס בישראל:

א. סטרבצ'ינסקי מישל, קידר דן (2014) התפתחות הפרוגרסיביות של המסים הסטטוטוריים בישראל, מכון ון ליר, ירושלים.

ב. בר אילנית (2011) בחינת נטל המס לפי עשרוני הכנסה, מרכז המחקר והמדע של הכנסת.

הערה מס' 3 על הקשר המורכב בין שיעורי מס, צמיחה והכנסות ממסים:

א. אחדות לאה, סטרבצ'ינסקי מישל, ספיבק אביה (2013)
תקציב הממשלה החדש, מכון ון ליר, ירושלים.

ב. עדי ברנדר וערן פוליצר (2014) ההשפעה של השינויים בשיעורי המס על גביית המיסים בישראל, בנק ישראל חטיבת המחקר.

ג. יש לציין שנקבע אומדן גם ברפורמת המס בארה"ב 2018, לפיו, הורדת שיעורי המס תביא לעלייה בגרעון התקציבי מ-3.7% תוצר ל-5.7% תוצר (למרות השיפור בשיעורי הצמיחה).

הערה מס' 4 המקור: נתונים פנימיים של מינהל הכנסות המדינה, מעודכנים לשנת 2017.

פרק ג' – אסטרטגיית המיסוי של מדינת ישראל

הערה מס' 1 – המקורות העיקריים לתיאור וניתוח אסטרטגיית המס של ישראל הינם:

ועדות ציבוריות שהמלצותיהן יושמו, החקיקה בפועל ופרסומים של "מובילי" מערכת המס ברמה הפוליטית והמקצועית:

- א. ועדת בן שחר 1975 – ביטולי פטורים והאחדת שיעורים – ההמלצות יושמו.
- ב. ועדת רבינוביץ (2002) – הורדת שיעורים, השוואת שיעורי המס על רווחים בחו"ל לאלה בארץ ומעבר ממס טריטוריאלי למס פרסונאלי – ההמלצות יושמו.
- ג. ועדת טרכטנברג (2011) המלצות בנושא מיסוי, ההמלצות יושמו.
- ד. עו"ד אוריאל לין, רפורמת המס השקטה 1979-1981
- ה. המדרשה הליבראלית בישראל ע"ש פרץ ברנשטיין – הרפורמה במסים של שר האוצר משה נסים 1987.
- ו. מאמרים בנושא מדיניות מסים ברבעון הישראלי למסים:
 - יורם גבאי, (רבעון מס' 90) מדיניות המסים של ישראל 1989-1995
 - (רבעון מס' 76) מדיניות הממשלה בנושא חשיפה
 - (רבעון מס' 49) ריבוי יעדים למערכת המסים.
- ז. זוסמן נעם, רומנוב דימיטרי (2011) דווח כללי בישראל מצע לדיון, דו"ח שנתי מינהל הכנסות המדינה.

פרק ד' – מס הכנסה על יחידים בישראל

הערה מס' 1 – כל הנתונים מבוססים על דו"ח הכנסות המדינה, מינהל הכנסות המדינה, דו"ח לשנת 2013-2014 עם עדכונים.

הערה מס' 2 בנושא תקציב הוצאות מס (פטורי מס):

א. תקציב המדינה 2017-2018, מסים, תקציב הוצאות מס.

ב. יורם גבאי (2015) מערכת המסים של מדינת ישראל, הוצאת המכון לחקר החברה והכלכלה ע"ש יוסף ספיר.

ג. אברמזון שמואל, שראל מיכאל (2015) ההטבות לחיסכון הפנסיוני – בחינה מחדש, נייר מדיניות מס' 13, פורום קהלת.

ד. גוני נוי (2015) מנגנון לניהול הטבות מס בישראל, מכון מילקן לחדשנות.

פרק ה' – מס חברות ומסים ישירים אחרים

הערה מס' 1 – כל הנתונים מבוססים על דו"ח מינהל הכנסות המדינה 2013-2014 כולל עדכונים, כך גם הממצאים האמפיריים בנושא חוק עידוד השקעות הון.

בנושא הביטוח הלאומי, ראה הביטוח הלאומי (2013) דו"ח אקטוארי.

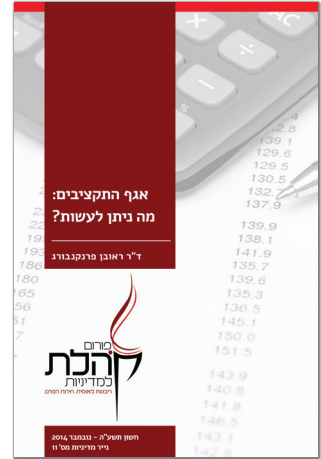
חבורות נוספות בסדרה

שבט תשע"ה - פברואר 2015
נייר מדיניות מס' 13

כסלו תשע"ה - דצמבר 2014
נייר מדיניות מס' 12

חשון תשע"ה - נובמבר 2014
נייר מדיניות מס' 11

אב תשע"ח - אוגוסט 2018
נייר מדיניות מס' 42

אדר א' תשע"ו - מאי 2016
נייר מדיניות מס' 28

אדר א' תשע"ו - מרץ 2016
נייר מדיניות מס' 25

פורום קהלת

פורום קהלת הוא מכון מחקר השוכן בירושלים ופועל לעיגון מעמד הקבע של ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי, לחיזוק הדמוקרטיה הישראלית, קידום חירות הפרט ועידוד יישום עקרונות השוק החופשי בישראל. הפורום איננו מפלגתי ונשען על מקורות עצמאיים פרטיים ללא מימון ישיר או עקיף ממדינת ישראל או מכל ישות מדינית אחרת. כל תוצרי הפורום מוגשים למקבלי ההחלטות ולציבור ללא תמורה.

פורום קהלת לכלכלה

פורום קהלת לכלכלה מקדם מדיניות תומכת צמיחה, תחרות וחירות, באמצעות מחקר כלכלי וחברתי. הפורום נוסד בירושלים בספטמבר 2014, בתמיכת פורום קהלת וקרן תקוה. הפורום מתמחה בניתוח סוגיות כלכליות וחברתיות ובהכנת הצעות מדיניות על בסיס מחקרי, תיאורטי ואמפירי. פעילות הפורום ופרסומיו מכוונים למקבלי ההחלטות ולקהל הרחב, ומטרתם לגבש תמונה מדויקת של המציאות הכלכלית והחברתית בישראל, לאתגר תפיסות מקובלות, ולהציע פתרונות מדיניות שיאפשרו לקדם שגשוג כלכלי וחברתי.

פורום קהלת (ע"ר)

רח' עם ועולמו 8

ירושלים, 9546306

טל' 02-6312720

פקס' 077-318-2028

office@kohelet.org.il

www.kohelet.org.il

ISBN 978-965-7674-61-1

9 789657 674611